א)¹ יעמד חי לפני ה׳ לכפר עליו עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי עד שעת מתן דמו של חבירו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר ^א^עד שעת וידוי דברים במאי קא מיפלגי כדתניא לכפר בכפרת דמים הכתוב מדבר וכן הוא אומר ²וכלה מכפר את הקדש מה להלן בכפרת דמים אף כאן בכפרת דמים דברי רבי יהודה ר׳ שמעון אומר לכפר עליו ^ב^בכפרת דברים הכתוב מדבר ת״ש ב) שאלו תלמידיו את רבי עקיבא עלה בשמאל מהו שיחזור לימין אמר להן אל תתנו מקום לצדוקים ג) ד) לרדות טעמא דאל תתנו מקום לצדוקים לרדות הא לאו הכי מהדרינן ליה והא אמרת הגרלה מעכבא וכיון דקבעתיה שמאל היכי מהדרינן ליה אמר רבא הכי קאמרי עלה הגורל בשמאל מהו שיחזירו לו ולשעירו לימין אמר להם אל תתנו מקום לצדוקים לרדות ת״ש אילו נאמר את השעיר אשר עליו הייתי אומר יניחנו עליו ת״ל עלה כיון שעלה שוב אינו צריך למאי אילימא למצוה מכלל דהנחה מצוה נמי לא אלא לאו לעכב ושמע מינה הגרלה מעכבא הנחה לא מעכבא אמר רבא הכי קאמר אילו נאמר אשר עליו הייתי אומר יניחנו עליו עד שעת שחיטה ת״ל אשר עלה כיון שעלה שוב אינו צריך ת״ש ³ועשהו חטאת ה) ^ג^הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטא׳ שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת״ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת

סתם

יעמד חי. על כרחך ללמדנו שאם מת אתה צריך להביא אחר דאי לא למאי אתא אם תאמר שלא ישלחנו עד לאחר מתן דמים ליכתוב יעמד לפני ה׳ לכפר עליו חי למה לי אלא שאם מת צריך להביא אחר: **ועד מתי הזקיקו להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו.** דכתיב לכפר עד שיכפר בדמו של חבירו אבל משעת מתן דמים ואילך אע״פ שעדיין לא התודה לפי סדר המקראות וכלה מכפר וגו׳ (ויקרא טז) וסמך אהרן וגו׳ אם מת אין צריך אחר אלמא וידוי לא מיעכב: **רבי שמעון אומר כו׳.** כדפריש טעמא לקמן. ואני שמעתי ואזדו לטעמייהו בהגרלה מיעכבא ולא מיעכבא ואי אפשר להעמידה: **וכן הוא אומר וכלה מכפר את הקודש.** הוא מתן דמים והקריב את השעיר החי עד כאן צריך להיות חי: **לכפר עליו.** בכפרה המוטלת עליו הכתוב מדבר והוא הוידוי: **עלה בשמאל.** גורל שם: **אל תתנו מקום לצדוקים.** תלמידים ו) החולקים על התורה לרדות ולמשול בהן לקפח אתכם בדברים שיאמרו לפי רצונם הם עושים הכל: **הא לאו הכי מהדרינן.** של עזאזל לשם: **כיון שעלה.** מתוך קלפי ויודע איזו לשם ואיזו לעזאזל א] (א) שוב אינו צריך להיות מונח עליו ואפילו למצוה אבל עלייה והנחה מצוה (היא) מיהא איכא: **ואין השם.** אם קרא לו שם בלא גורל: **במקום שלא קידש הגורל.** בשאר קרבנות הצריכין פירוש כגון קיני זבין וזבות ויולדות שאחד מהן חטאת ואחד מהן עולה שלא קידש הגורל אם כתב על שני גורלות על אחד חטאת ועל א׳ עולה ונתן עליהם לא מצינו שהגורל קובעם ולא יכול לשנותן: **קידש השם.** מאחר שקרא לזו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן כדאמרינן לקמן (דף מא.) מולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת (ב) כאן שמצינו שהגורל קובע אינו דין שהשם קובע:

סתם

בלא הגרלה אלא ודאי רבי יהודה היא ודריש יעמד חי כדי לכפר בו כיון שאם מת המשתלח לא יוכל לכפר עוד בחבירו אלא ישפך הדם ודריש נמי לכפר עליו לשלח אותו שאם רוצה לשלח אותו אינו יכול לשלחו אלא אם כן כפר בחבירו אבל אם נשפך הדם ימות המשתלח וכיון דלר׳ יהודה מיעכבי אהדדי וצריך להביא שנים אחרים כל היכא דקרינן ביה ולקחו שני השעירים קרי ביה נמי ונתן על שני השעירים גורלות אבל לר׳ שמעון דדריש עד שעת כפרת דברים דאינן תלויין זה בזה אלא שעיר המשתלח תלוי במעשה שבגופו ואם נשפך הדם לא ימות המשתלח אלא יתודה עליו כיון שהוא חי מביא אחר שלא בהגרלה דלא קרינן ביה ולקח את שני השעירים לא קרינן ביה נמי ונתן על שני השעירים גורלות וא״ת אם כן תיקשי מכאן למ״ד אליבא דר׳ יהודה דהגרלה לא מעכבא וי״ל דאיכא למימר הא דישפך הדם כשמת המשתלח לאו היינו משום הגרלה אלא משום דבעינן ולקח את שני השעירים שיהו ניקחין כאחת א״נ כיון דהוקבעו כבר כאחת אם מת אחד מהן גם השני ידחה הלכך צריך להביא אחרים וכיון דלא סגי דלא מייתי אחריני מגריל עליהם למצוה ולר׳ שמעון למצוה נמי לא כיון דסבירא ליה דאינו מביא אלא אחד אין שייך בו הגרלה:

כיון דקבעתיה שמאל כו׳. ולא בעי לאוקמא ר״ע כרבי שמעון כיון דר׳ יהודה ור׳ נחמיה נמי היו תלמידיו כדאיתא בפרק הבא על יבמתו (דף סב:):

ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת וכו׳. וא״ת ניהדר ונילף בעלמא מהכא שיקדש הגורל מק״ו ומה במקום שלא קדש השם קדש הגורל במקום שקדש השם א״ד שיקדש הגורל וי״ל דכי היכי דדרשינן מועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת כל שכן דנדרוש ועשהו חטאת לזה ולא לאחר תדע דבפ״ק דקדושין (דף טו:) אמרינן גבי עבד עברי הנמכר לנכרי שיהא נגאל בשש מק״ו ומה מי שאין נגאל בגאלה פי׳ בקרובים כגון עבד עברי הנמכר לישראל נגאל בשש מי שנגאל בגאלה אינו דין שיהא נגאל בשש ומשני ת״ל בגאלה בגאלה הוא נגאל ואינו נגאל בשש ופריך ואי ס״ד יליף שכיר שכיר אמאי אינו נגאל בגאלה נילף שכיר שכיר ומשני שאני התם דאמר קרא יגאלנו לזה ולא לאחר אלמא אף על גב דפשיטא ליה דדרשינן מיעוטא דיגאלנו לזה ולא לאחר ולהכי לא ילפינן נמכר לישראל בק״ו מנמכר לנכרי אפילו הכי הוה יליף נמכר לנכרי ליגאל בשש בק״ו ולא קא ממעט ליה מיגאלנו ולמידרש דודו ובן דודו או משאר בשרו יגאלנו ולא בדבר אחר אבל תימה מאי שנא דהכא ממעטינן תרוייהו מועשהו דהכא לא מקדש השם ובעלמא לא מקדש הגורל והתם לא ממעט מיגאלנו אלא דבעלמא לא מהני גאולת קרובים אבל דהכא אינו נגאל בשש יליף לה מקרא אחרינא מואם לא יגאל באלה באלה הוא נגאל ואינו נגאל בשש ושמא יש לומר דשאני הכא דכיון דכתיב ועשהו חטאת וכתב נמי חוקה אתא ועשהו דכתיב בגורל לגלויי אחוקה דקאי נמי אהגרלה דאע״ג דלרבי יהודה חוקה לא קיימא אהגרלה ועשהו מגלי לן דחוקה נמי קאי אהגרלה א״נ משום דתנא ביה קרא תרי זימני אשר עלה אשר עלה ובהא נמי ניחא מאי דק״ל דמסיק תיובתא למ״ד הגרלה לא מעכבא אבל למ״ד מעכבא ניחא ואמאי לדידיה נמי תיקשי דהכא יליף עיכובא מועשהו ואיהו יליף ליה לעיל מדתנא ביה קרא ולמאי דפרישית ניחא דאי לאו ועשהו דמשמע מיעוטא אע״ג דתנא ביה קרא הוה דרשינן ק״ו לומר דהגרלה לא מעכבא כיון דלא תנא ביה קרא בלשון צווי להכי איצטריך ועשהו ואי לא תנא ביה קרא לא הוה דרשינן ועשהו אלא למעוטי דלא מהני הגרלה בעלמא כי ההוא דיגאלנו כדפירש׳ להכי איצטריך דתנא ביה קרא מיהו בלאו הכי מצי למימר דלא פריך למ״ד מעכבא דאיכא למימר טעמיה מהכא והא דקאמר טעמא לעיל משום דתנא ביה קרא אין זה מדבריו אלא בעל הגמרא קא מפרש לטעמא הכי למאי דלא ידע אכתי ברייתא דועשהו וכי האי גוונא יש בפ״ג דשבועות (דף כה.) גבי פלוגתא דרב ושמואל בשבועה שזרק פלוני צרור לים ז): **מה במקום שלא קידש הגורל כו׳.** הקשה מורי הר״ר שמואל בר מנחם ז״ל היכי גמר מהכא והא יום הכפורים דבר שהיה בכלל כל הקרבנות שקידש בהם השם ויצא לידון בדבר החדש בגורל אי אתה יכול להחזירו לכללו ולכולי עלמא איהו לא גמר מכלליה באיזהו מקומן (זבחים מט.) ונראה לי דאפילו יצא לידון בדבר החדש גמרי מהדדי בקל וחומר או במה מצינו אם אין להשיב אבל אם יש להשיב לא גמרינן אבל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא כו׳ כמו הבערה וכיוצא בה גמרינן מיניה אפי׳ אם יש להשיב אין משיבין כמו על ג״ש והיקש שאין משיבין עליהן תדע דבפרק קמא דיבמות (דף ז.) פריך מאי איצטריך עליה למיסר עריות לייתס מהיכא תיתי דליסתרו דאיצטריך עליה למיסר קא ס״ד תיתי מאשת אח דהוה ליה דבר שהיה בכלל ויצא ללמד וכו׳ ופריך הא לא דמי אלא ליצא לידון בדבר החדש וכו׳ עד אלא סד״א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח והשתא כיון דאמר כבר דהוה ליה דבר החדש היכי הדר תו קאמר תיתי מאשת אח אלא על כרחך מעיקרא הוה ס״ד למימר דניגמר מאשת אח כמו מדבר שהיה בכלל ויצא ללמד דאפילו איכא פירכא לא פרכינן ופריך והלא דבר החדש הוא ואם כן אי איכא למיפרך לא גמרינן מיניה והדר קאמר ואע״ג דדבר החדש הוא ניגמר מיניה במה מצינו דהא ליכא למיפרך מיניה מידי ולהכי פריך מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי והיינו פירכא וכיון דאיכא למיפרך לא גמרינן מיניה כיון דדבר חדש הוא:

סתם

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״ד מהלכות עבודת יוה״כ הל׳ ב:

ח ב מיי׳ שם פ״ג הל׳ ו:

ג [מיי׳ שם פ״ג הלכה ג]:

רבינו חננאל

יעמד חי, עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו דברי ר׳ יהודה. דייק מדקתני של חבירו מכלל שהיה לו חבר בהגרלה ונתברר שזה לה׳ וזה לעזאזל. ר׳ שמעון אומר עד שעת וידוי דברים. כלומר, עד שיתודה עליו שאפילו לא הגורל עליו ולא היה לו חבר בגורל כשר. במאי פליגי כדתניא בכפרת דברים הכתוב מדבר כו׳ פשוטה היא. **שאלו את** ר׳ עקיבא עלה הגורל הכתוב בו לה׳ בשמאל, ונתברר העומד בשמאלו כנגדו הוא חטאת לה׳ ושל ימין לעזאזל כו׳. ותריצנה הכי מהו שיחזור [השעיר] של שמאל לימין, והגורל של שמאל לימין שנמצא הגורל שהוא לה׳ בימין ויניחהו על [השעיר] שהחזירו לימין. ואמר להו אל תתנו מקום למינים לרדות. כלומר כיון שתעשו כך, יאמרו כי עזאזל רשות אחרת היא, מיהו [יש] אחת גדולה לפיכך הוצרך לכבדו בימין שהיא משובחת, והן אינן יודעין כי גזירת הקב״ה הן, ואין להם להרהר על זה. **ת״ש** ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת. פי׳ (אם) [אין] קריאתך על השעיר שם חטאת בלא גורל קובעהו חטאת אלא הגורל קובעו, שנאמר והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה׳ ועשהו חטאת. כלומר עליית הגורל לה׳ הוא עשהו חטאת,

תוס׳ ישנים

לכפר בכפרת דמים הכתוב מדבר. והיא ברייתא דלעיל [לו, ב] דילפא וידוי בפר משעיר המשתלח מה להלן כפרת דברים אף כאן כפרת דברים, הא דלא כר׳ יהודה. ור׳ יהודה הוה יליף ליה מדמפיק לעיל הרי הוא אומר והקריב וכפר ועדיין לא נשחט הפר. **אף כאן בכפרת דמים.** וא״ת אמאי לא יליף מפר דלעיל שהוא כפרת דברים כדאסיקנא לעיל מוהקריב וכפר. י״ל דעיקר כפרה בדם ואית לן למילף טפי כפרת דמים מכפרת דברים. **אלא לאו לעכב וש״מ הגרלה מעכבא.** וקשיא למאן דאמר דאפילו לר׳ נחמיה לא מעכבא, ולמ״ד לא [מעכבא] לר׳ יהודה יש להקשות מסתם (כפרה) [ספרא] שפיר כדלקמן. **ואין השם עושה חטאת.** ומ״מ (פריך) [צריך] לקרות, שאומר לה׳ חטאת כדאמרינן לעיל, [ו]כדתניא בתורת כהנים אלא שהגורל הוא עושה החטאת. **ומה במקום שלא קידש הגורל כו׳.** וא״ת שלא (קידש) [יקדש] השם בשאר מקומות מקל וחומר, ומה במקום שקידש הגורל לא קידש השם כדמפקינן להו מועשהו חטאת, מקום שלא קידש הגורל אינו דין שלא יקדש השם. י״ל דאיכא שום קרא דמרבי שקידש השם שמא מולקח ועשה דאין מתפרשין כו׳ נפקא. ת״ל **ועשהו חטאת כו׳.** וא״ת דמפיק מהכא דהגרלה מעכבא והא מפיק ליה לעיל מאשר עלה אשר עלה תרי זימני דתני ביה קרא לעכב. י״ל דאי לאו אשר עלה הוה מפקינן מועשהו חטאת דאפילו הנחה מעכבא, קמ״ל אשר עלה דוקא עליה, ואי לא כתב אלא אשר עלה לא הוה מפליגנא נמי בין עלית גורל להנחה כתב רחמנא ועשהו ואייתר ליה אשר עלה לגלויי דדוקא עליה מעכבת.

מסורת הש״ס

א) [לקמן סה. עי״ש. תוספתא פ״ג ה״ז], ב) [תוספתא׳ פ״ב ה״ט], ג) [בס״א: למינין, וכן להלן], ד) [ע׳ ערוך ערך רד ו׳ פי׳ ע״ז], ה) קדושין יד. חולין כד. [כריתות כח.], ו) בס״א: למינין לתלמידי ישו הנוצרי, ז) [וע״ע תוס׳ נדה לד: ד״ה כי],

תורה אור השלם

1. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז י

2. וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי: ויקרא טז כ

3. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַייָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ויקרא טז ט

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כיון שעלה כו׳ ואיזה לעזאזל היכי מהדר ליה והא שוב אינו צריך: **(ב)** ד״ה קידש השם כו׳ וזו לחטאת הס״ד ואח״כ מה״ד מקום שקידש הגורל כיון שמצינו שהגורל קובען כו׳:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] רש״י ד״ה כיון שעלה וכו׳ ואיזו לעזאזל כאן הס״ד ואח״כ מתחיל הדבור שוב. ועי׳ ש״י:

מוסף רש״י

עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי. שלא ימות, **עד שעת מתן דמו של חבירו.** הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום (לקמן סה.). **ועשהו חטאת.** הגורל לה׳ ועשהו חטאת, דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו (חולין כד.). **הגורל עושהו חטאת.** שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת (קדושין יד.). **ואין השם עושהו חטאת.** אין קריאת השם עושהו חטאת, שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם, אם הגורל משנה את קביעות שם הולכים אחר הגורל (חולין שם) **ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל** (קדושין שם). **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו׳, הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען (חולין שם וכעי״ז קדושין שם). **ומה במקום שלא קידש הגורל.** בכל הקרבנות (כריתות כח.) **כגון** קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת ואחד לעולה, שאם הגריל עליהם, שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל, לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנות הרשות בידו (חולין שם) דקי״ל אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (קדושין שם). **קידש השם.** אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול (שם) דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול, דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור, אלמא שם קבע, ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה (חולין שם). **מקום שקידש הגורל.** דכתיב ונתן אהרן וגו׳ (קדושין שם). **תלמוד לומר.** שנה עליו לעכב (שם).